

ОСПОРЮВАНІ ТА НІКЧЕМНІ ПРАВОЧИНИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

У статті досліджено окремі аспекти недійсності правочинів, укладених суб'єктами господарювання, зокрема законодавчого розмежування та застосування судами таких підстав недійсності правочинів, як порушення публічного порядку та вчинення з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства, його моральним засадам; питання повноважень констатації нікчемності правочинів тощо.

Ключові слова: недійсність правочину, оспорюваність правочину, нікчемність правочину, порушення публічного порядку, порушення інтересів держави і суспільства, суперечність моральним засадам суспільства.

Останнім часом у підприємницькому середовищі досить актуальним стало питання визнання укладених суб'єктами господарювання господарських договорів недійсними, у т. ч. нікчемними, що має наслідком донарахування податків та штрафних санкцій, стягнення до бюджету отриманого за такими правочинами тощо. При цьому однакової практики застосування правових норм, які регулюють відповідні правовідносини і містяться у ЦК України [1] та ГК України [2], на жаль, немає, що негативно впливає не лише на стабільність правопорядку у державі, а й збільшує рівень завантаження судових органів всіх інстанцій, які розглядають пов'язані з цим спори, а також опосередковано спотворює економічну конкуренцію, демонструючи неоднаковий підхід до однакових чи схожих правовідносин за участю тих чи тих суб'єктів господарювання.

На сьогодні питання недійсності правочинів суб'єктів господарювання є предметом багатьох досліджень в українській юридичній науці, зокрема в дисертаційних працях В. О. Кучера [3], С. С. Потопальського [4], Н. С. Хатнюк [5], наукових статтях та монографіях В. С. Мілаша [6], Я. Романюка [7] та ін. Проте як законодавче регулювання цього питання, так і судова практика розгляду спорів у цій категорії справ зазнають постійних змін, що зумовлює актуальність їх наукових досліджень. З часу набуття чинності ЦК України вміщені до нього норми, які регулюють питання недійсності, в т. ч. нікчемності, правочинів із підстав порушення ними публічного порядку, вчинення з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, були змінені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України» від 02.12.2010 р. № 2756-VI [8].

У ст. 204 ЦК України закріплено надзвичайно важливу презумпцію – презумпцію правомірності правочину, згідно з якою правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним. Як відомо, законодавець розмежує два види недійсних правочинів: правочин нікчемний – це правочин, недійсність якого встановлена законом (ч. 2 ст. 215 ЦК України), та правочин оспорюваний – це правочин, який може бути визнаний таким судом, якщо його недійсність прямо не встановлена законом, але одна зі сторін або інша зацікавлена особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом (ч. 3 ст. 216 ЦК України).

У чинному законодавстві України закріплено доволі значний перелік підстав для визнання правочинів недійсними чи нікчемними. Однак у межах цієї статті досліджуватимуться лише такі з них, як порушення публічного порядку та вчинення з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства, його моральним засадам.

Правові норми щодо недійсності правочинів, які суперечать інтересам держави і суспільства були передбачені у ст. 49 ЦК УРСР 1963 р. [9], згідно з якою «за угодою, укладеною з метою, завідомо суперечною інтересам соціалістичної держави і суспільства та за наявності умислу в обох сторін, все одержане ними за угодою стягувалось у дохід держави». Процитована норма не містила ні визначення поняття інтересу соціалістичної держави і суспільства, ні орієнтовного переліку випадків, які б свідчили про порушення таких інтересів. Однак ця норма передбачала

настання правових наслідків у вигляді цивільно-правової конфіскації (двосторонньої чи односторонньої – залежно від наявності умислу відповідно у двох чи однієї сторони угоди). З метою забезпечення визначеності та однаковості у застосуванні цієї норми у судовій практиці Пленум Верховного Суду УРСР у Постанові «Про судову практику в справах про визнання угод недійсними» від 28.04.1978 р. № 3 [10] надав роз'яснення поняття правочинів, що порушують інтереси держави і суспільства. Так, у п. 6 зазначеної постанови було закріплено, що під такими угодами необхідно розуміти «угоди, які укладені з метою, завідомо суперечною інтересам держави і суспільства, тобто порушують основні принципи існуючого суспільного ладу. До них, зокрема, належать угоди, спрямовані на використання всупереч закону колективної, державної або чийсь приватної власності з корисливою метою, приховування фізичними та юридичними особами від оподаткування доходів, використання майна, що знаходиться у їх власності або користуванні, на шкоду правам, свободам і гідності громадян, інтересам суспільства, на незаконне відчуження землі або незаконне нею користування, розпорядження чи придбання всупереч встановленим правилам предметів, вилучених з обігу або обмежених в обігу».

При розробці та прийнятті ЦК України було вирішено позбутися деяких негативних моментів, закладених у законодавчій спадщині Радянського Союзу. Тому положення, яке б дублювало зміст норми, закріпленої у ст. 49 ЦК УРСР, ЦК України не містив. Натомість, ст. 228 ЦК України регулювала питання, пов'язані з вчиненням правочину, який порушує публічний порядок. По-перше, такий правочин визнавався нікчемним. По-друге, визначався вичерпний перелік підстав, за наявності хоча б однієї з яких правочин вважався таким, що порушує публічний порядок. Такими підставами могли бути: спрямованість на порушення конституційних прав та свобод людини і громадянина, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним. При цьому ст. 228 ЦК України не встановлювала особливих правових наслідків такого виду нікчемного правочину, а тому в силу ч. 3 ст. 216 ЦК України мали застосовуватись загальні правові наслідки, визначені ч. 1 та 2 ст. 216 ЦКУ, а саме – повернення кожною із сторін іншій стороні всього, що вона одержала на виконання такого правочину, а також відшкодування збитків та моральної шкоди, якщо такі були завдані винною стороною.

На перший погляд, досить чітко виписана правова норма, яка не мала б викликати непорозуміння і зумовлювати суперечливе правозасто-

сування. Однак в умовах дії в Україні і ЦК України, і ГК України вимушені констатувати розбіжності у термінології та основних засадах регулювання інституту недійсності правочинів. У цьому випадку одночасно зі ст. 228 ЦК України діють правові норми, які закріплені у статтях 207 і 208 ГК України та визначають недійсність господарського зобов'язання і наслідки визнання господарського зобов'язання недійсним. Так, згідно з ч. 1 ст. 207 ГК України господарське зобов'язання, що вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, може бути на вимогу однієї зі сторін або відповідного органу державної влади визнано судом недійсним повністю або частково. Правові наслідки вчинення такого правочину, по суті, є тотожними тим, що були закріплені у ст. 49 ЦК УРСР та передбачали цивільно-правову конфіскацію: за наявності наміру в обох сторін – стягнення за рішенням суду всього одержаного ними за зобов'язанням в дохід держави; у разі наявності наміру лише в однієї зі сторін – повернення всього одержаного нею іншій стороні, а також стягнення за рішенням суду в дохід держави всього одержаного останньою.

За такого стану законодавчого регулювання в органів державної влади, уповноважених здійснювати нагляд (контроль) за дотриманням суб'єктами господарювання вимог чинного законодавства, виникла спокуса вести боротьбу з недійсними, на їхній погляд, господарськими договорами шляхом одночасного застосування полегшеного способу визнання правочину нікчемним, який в силу ч. 2 ст. 228 ЦК України не передбачав необхідності звернення для цього до суду (достатньо було констатації державними органами у своїх внутрішніх документах факту нікчемності правочину), та посилення заходів відповідальності, передбачених ч. 1 ст. 208 ГК України у вигляді одно- чи двосторонньої цивільно-правової конфіскації, що мала застосовуватись судом у разі недійсності правочину, вчиненого з метою, що завідомо суперечить інтересам держави і суспільства.

Отже, виникло питання щодо наявності чи відсутності колізії норм, закріплених у ст. 228 ЦК України та ч. 1 ст. 207, ч. 1 ст. 208 ГК України. Вищий господарський суд України свою позицію з цього приводу висловив, зокрема, у п. 21 Інформаційного листа «Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України» від 07.04.2008 р. за № 01-8/211 [11], де зазначив, що ст. 207 ГК України не містить особливостей регулювання господарських відносин, а містить загальні правила про недійсність господарських зобов'язань, які суперечать ЦК України як за термінологією, так і за змістом. Тому ст. 207 ГК України відповідно

до абз. 1 ч. 2 ст. 4 ЦК України, абз. 2 ч. 1 ст. 4 ГК України застосовуватися не може.

Однак, слід констатувати, що не всі судові органи поділяють таку позицію Вищого господарського суду України. Так, судова палата в адміністративних справах Верховного Суду України у постанові від 26.06.2007р. № 07/79 [12] зазначила, що положення статей 207 та 208 ГК України слід застосовувати з урахуванням того, що правочин, учинений з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, водночас суперечить моральним засадам суспільства, порушує публічний порядок, а тому згідно з ч. 1 ст. 203, ч. 2 ст. 215, ч. 2 ст. 228 ЦК України є нікчемним, і визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

Вищий адміністративний суд України виносить рішення у справах щодо недійсності правочинів, виходячи з того, що до 1 січня 2011 року (дата набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України», яким ст. 228 ЦК України доповнена частиною третьою) ч. 1 ст. 207 ГК України слід застосовувати з урахуванням норм ч. 2 ст. 215 та ч. 1 і 2 ст. 228 ЦК України, згідно з якими правочин, який укладений з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства, слід вважати таким, що порушує публічний порядок, а відтак є нікчемним (ухвала від 09.06.2011р. № К-16723/08 [13]).

Однак, на нашу думку, вищі судові інстанції не були об'єктивні повною мірою. Так, Вищий господарський суд України висловився за те, що ст. 207 ГК України суперечить ЦК України, а отже, застосовуватись не може. Згідно з абз. 2 ч. 1 ст. 193 ГК України до виконання господарських договорів застосовуються відповідні положення ЦК України з урахуванням особливостей, передбачених ГК України. Для того, щоб підтвердити або заперечити висновок Вищого господарського суду України, необхідно встановити, а чи передбачає ГК України якісь особливості порівняно з ЦК України в частині визнання правочинів недійсними. ЦК України у ст. 228 оперує поняттям «публічний порядок», розкриває його зміст і встановлює правовий наслідок його порушення правочином – визнання правочину нікчемним. ГК України у ст. 207 оперує поняттям «інтереси держави і суспільства», але не розкриває його зміст, фактично залишаючи правозастосовним органам можливість наповнювати та обґрунтовувати зміст цього поняття, відповідно до обставин кожної конкретної справи. У цій нормі закріплено правовий наслідок правочину, який суперечить інтересам держави і суспільства, – його недійсність. При цьому, у ст. 228 ЦК України вказівки на внесення до поняття «порушення

публічного порядку» поняття «суперечливість інтересам держави і суспільства» немає.

Зазначені поняття є оціночними категоріями. При цьому якщо зміст терміна «публічний порядок», як критерію оцінки правочину, розкритий у ч. 1 ст. 228 ЦК України, то зміст терміна «інтереси держави і суспільства» чинне законодавство не визначає, що дає підстави тлумачити його надзвичайно широко. Можна по-різному визначати співвідношення цих понять: як самостійні однопорядкові або як такі, що співвідносяться між собою як загальне (наприклад, «інтереси держави і суспільства») та окреме (наприклад, «публічний порядок»). Однак у будь-якому разі між ними не можна ставити знак рівності, як не можна через відсутність достатніх для цього підстав розглядати інтереси держави і суспільства як складову публічного порядку. Навіть за умов законодавчого вакууму щодо визначення змісту інтересів держави і суспільства, виходячи лише з духу права і з реального аналізу співвідношення інститутів держави, суспільства, їхніх цілей, функцій і завдань, стає зрозуміло, що розцінювати інтереси держави і суспільства як складову публічного порядку не можна. Вони якщо і не є ширшим поняттям, ніж публічний порядок, то принаймні однопорядковим з ним. Під публічним порядком, як правило, розуміють лише систему публічно-правових відносин, які мають імперативний характер і визначають основи суспільного ладу держави.

Отже, на нашу думку, поняття «порушення публічного порядку» та «суперечливість інтересам держави і суспільства» можна розглядати як однопорядкові, але вміщені в різних нормативно-правових актах. Тому вони мають застосовуватись кожне саме по собі: в необхідних випадках – за наявності порушення публічного порядку правочин має вважатись нікчемним згідно зі ст. 228 ЦК України, в інших випадках – за наявності суперечності інтересам держави і суспільства правочин має визнаватись недійсним згідно зі ст. 207 ГК України.

Виходячи з такого, навіть не досить глибокого логічного аналізу співвідношення понять «публічний порядок», що застосовується у ч. 1 ст. 228 ЦК України, і «інтереси держави і суспільства», що використовується у статтях 207 і 208 ГК України, вважаємо, що вони є самостійними критеріями для проведення оцінки господарських правочинів. А тому до правочинів, що порушують публічний порядок, мала застосовуватись ч. 1 ст. 228 та частини 1 і 2 ст. 216 ЦК України, тобто вони повинні були визнаватись нікчемними й тягти за собою двосторонню реституцію; до правочинів, що вчинені з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, необхідно було застосовувати норми

ч. 1 ст. 207 та ч. 1 ст. 208 ГК України, тобто визнавати такі правочини недійсними у судовому порядку та застосовувати дво- чи односторонню цивільно-правову конфіскацію залежно від наявності умислу на укладення правочину з такою метою відповідно у двох чи однієї сторони.

Підтвердженням наявності саме такої логіки у розмежуванні вище перелічених правочинів та регулювання наслідків їх укладення є внесені Законом України від 02.12.2010 р. № 2756-VI зміни до ст. 228 ЦК України, які набрали чинності з 1 січня 2011 року. По-перше, було викладено у новій редакції назву цієї статті: «Правові наслідки вчинення правочину, який порушує публічний порядок, вчинений з метою, що суперечить інтересам держави і суспільства», а, по-друге, її доповнено новою частиною третьою, яка встановлює правило про визнання недійсним правочину, який не відповідає інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, а також наслідки, аналогічні тим, що закріплювалися раніше лише у ч. 1 ст. 208 ГК України.

Таким чином, на сьогодні до цивільного законодавства України повернуто норму, аналогічну за змістом сумнозвісній за застосуванням до суб'єктів господарювання ст. 49 ЦК УРСР. І діє вона одночасно з нормою такого самого змісту, закріпленою у ч. 1 ст. 208 ГК України, що виключає можливість оспорювання правомірності її застосування під час розгляду судових спорів за участю суб'єктів господарювання та органів державної влади.

Після внесення останніх змін до ст. 228 ЦК України, на нашу думку, норми ЦК України і ГК України, які регулюють питання нікчемності та оспорюваності правочинів, стали більш логічними й узгодженими. Якщо правочин порушує публічний порядок – він є нікчемним в силу частин 1 і 2 ст. 228 ЦК України і має наслідком дво- чи односторонню реституцію, що залежить від стану його виконання; якщо правочин суперечить інтересам держави і суспільства, його моральним засадам – його можна визнати недійсним лише в судовому порядку на підставі ч. 3 ст. 228 ЦКУ та ч. 1 ст. 207 ГКУ, і він має наслідком одно- чи двосторонню цивільно-правову конфіскацію, що залежить від наявності умислу в однієї чи обох сторін.

Однак запровадженням у ЦК України зазначеної вище норми всі проблемні питання інституту недійсності правочинів не зняті. Одним із невіршених залишилося питання визначеності критеріїв недійсності правочинів. Слід зазначити, що з таким критерієм, як відповідність публічному порядку, в основному, все зрозуміло, адже можливі порушення правочинном публічного порядку перелічені у ч. 1 ст. 228 ЦК України, а тому наявність хоча б однієї зі згаданих у цій

нормі обставин дає підстави констатувати нікчемність правочину.

Але зміст інших критеріїв, недотримання яких може ставити під сумнів дійсність правочину, – відповідність інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, у чинному законодавстві України не визначений. Фактично вони є оціночними поняттями, що передбачають необхідність для особи, яка здійснює правозастосування, порівнювати мету вчинення того чи того правочину з власним уявленням про інтереси держави, суспільства, його моральні засади. Враховуючи, що кожна особа має суто індивідуальний особистий досвід, суб'єктивну систему цінностей, рівень правосвідомості, уявлення про державу і суспільство, їхню систему цінностей на сучасному етапі розвитку, легко пояснити відсутність однакового застосування цієї підстави для визнання правочинів недійсними.

Часто можна почути думку, що відсутність законодавчого закріплення у законодавстві понять «інтереси держави», «інтереси суспільства», «моральні засади суспільства» є свідченням наявності прогалини, яку необхідно неодмінно усунути шляхом доповнення законодавчих актів відповідними правовими нормами. Однак чи завжди спрацьовує позитивістський підхід і чи завжди проблемні питання правозастосування можна вирішити лише додатковим нормативним врегулюванням? На наш погляд, ні, оскільки у законодавстві не можна передбачити і врегулювати всі можливі життєві ситуації. Однак здатність осіб, яким надані повноваження правозастосування, усувати прогалини шляхом правильного застосування оціночних норм, залежить від рівня правової свідомості всього суспільства загалом і правозастосовних органів зокрема. На жаль, рівень свідомості останніх не настільки високий, аби самостійно, шляхом тлумачення понять інтересів держави і суспільства справедливо застосовувати норми права у справах про недійсність правочинів. У таких умовах орієнтиром для правозастосовної практики, і в першу чергу судової практики могли б слугувати роз'яснення Пленумів вищих спеціалізованих судів, постанови Верховного суду України.

Іншим питанням є констатація нікчемності правочинів. Як передбачено ч. 2 ст. 228 ЦК України, правочин, який порушує публічний порядок, є нікчемним. При цьому згідно з ч. 2 ст. 215 того ж кодексу визнання нікчемного правочину недійсним судом не вимагається. Як свідчить судова практика, у сфері податкових відносин частішали випадки виникнення судових спорів через констатацію органами податкової служби в актах перевірок платників податків нікчемності укладених ними господарських договорів та донарахування у зв'язку з цим

податків та штрафних санкцій. Окремі суди стають на захист платників податків, посиляючись при цьому на наділення ст. 10 Закону України «Про державну податкову службу в Україні» від 04.12.1990 р. № 509-ХІІ [14] податкових органів повноваженнями звертатись до суду лише з позовами про визнання угод недійсними і стягнення в дохід держави коштів, одержаних ними за такими правочинами, в інших випадках – про стягнення коштів, одержаних без установлених законом підстав, а також про стягнення заборгованості перед бюджетом і державними цільовими фондами за рахунок їхнього майна. Повноважень визнавати договори нікчемними податкові органи не мають. Крім того, договори є нікчемними в силу вказівки закону, а не на підставі актів перевірок, складених податковими органами. Аналогічну позицію зайняв і Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва (лист від 16.09.2011 р. № 7319 [15]).

На нашу думку, такі аргументи сумнівні. Адже у чинному законодавстві України немає жодної норми, яка б наділяла хоч якусь особу повноваженнями констатувати факт нікчемності правочинів. Законодавець, встановлюючи, що правочин через чітко визначені законом причини (наприклад, укладення договору у простій письмовій формі, що потребував нотаріального посвідчення (ст. 220 ЦК України), умова договору про спільну діяльність, за якою сторона звільняється від участі у відшкодуванні спільних витрат (ст. 1137 ЦК України)) є нікчемним, а також не наділяючи жодну особу правом встановлювати такий факт, тим самим дозволив усім зацікавленим особам вважати певний правочин нікчемним і вимагати вже в судовому порядку застосування наслідків такої нікчемності. Тому заперечення можливості податкових органів зазначати у своїх документах про нікчемність тих чи тих

правочинів платників податків, на нашу думку, є необґрунтованим.

Підсумовуючи, можна зробити короткі висновки:

- доповнення з 01.01.2011 р. ст. 228 ЦК України частиною третьою, присвяченою можливістю визнавати недійсними правочини, що суперечать інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, усунуло суперечності, які існували до того часу між ЦК України (ст. 228) і ГК України (ч. 1 ст. 207, ч. 1 ст. 208);
- одночасно такі зміни ст. 228 ЦК України повернули з часів ЦК УРСР таку складову інституту недійсності правочинів, що суперечать інтересам держави і суспільства, як його сумнозвісна санкція – цивільно-правова конфіскація;
- критерій «інтереси держави і суспільства, його моральні засади» – оціночне поняття, яке, з одного боку, іншим і не може бути (через неможливість передбачити і врегулювати в законі все багатоманіття варіантів можливих порушень правочинами державних та суспільних інтересів), але, з іншого боку, є складним у застосуванні, оскільки вимагає високого рівня правової культури правозастосовного органу, а тому для забезпечення однаковості застосування потребує роз'яснень пленумів вищих спеціалізованих судів, які слугують орієнтиром для судової практики;
- нікчемність правочинів – це їхня певна властивість, яка існує в силу прямої вказівки закону і не потребує встановлення уповноваженим органом чи особою; обмежень чи заборон констатації такого факту законодавство не передбачає, але як захисний механізм закріплює судовий порядок застосування наслідків укладення такого правочину.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19–20, 21–22. – Ст. 144.
3. Кучер В. О. Нікчемні правочини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Віталій Орестович Кучер ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2005. – 16 с.
4. Потопальський С. С. Підстави та наслідки недійсності підприємницьких договорів (на матеріалах практики господарських судів) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Сергій Степанович Потопальський ; НДІ приватного права і підприємництва Академії правових наук України. – К., 2007. – 20 с.
5. Хатнюк Н. С. Заперечні угоди та їх правові наслідки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Наталія Сергіївна Хатнюк ; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – 20 с.
6. Мілаш В. С. Комерційний договір у контексті сучасних ринкових умов / В. С. Мілаш. – Х., 2007.
7. Романюк Я. «Недійсність» та «нікчемність» правочину / Я. Романюк // Вісник Львівського університету. Серія юрид. – 2010. – Вип. 50. – С. 196–201.
8. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України» від 02.12.2010 р. № 2756-VI // Офіційний вісник України. – 10.12.2010. – № 92, том 1, с. 347, ст. 3249, код акту 53776/2010.
9. Цивільний кодекс Української РСР від 18.07.1963 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1540-06/ed19630718/page>. – Назва з екрана.
10. Постанова Пленуму Верховного Суду УРСР «Про судову практику в справах про визнання угод недійсними» від 28.04.1978 р. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-78>. – Назва з екрана.
11. Інформаційний лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України» від 07.04.2008р. за № 01-8/211 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_211600-08. – Назва з екрана.
 12. Постанова Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України від 26.06.2007 р. № 07/79 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/829983>. – Назва з екрана.
 13. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 09.06.2011 р. № К-16723/08 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/16850733>. – Назва з екрана.
 14. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» від 04.12.1990 р. № 509-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 6. – С. 139. – С. 37.
 15. Лист Держпідприємництва від 16.09.2011р. № 7319 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://spravedlivist.in.ua/zakon.php?law=11-09-27/21>. – Назва з екрана.

T. Karnaukh

CONTESTED AND USELESS AGREEMENTS OF MENAGE SUBJECTS: SEPARATE ASPECTS OF LEGISLATIVE ADJUSTING AND APPLICATION

In this article the author analyses the separate aspects of unreality of agreements, that are celled by the menage subjects, in particular legislative differentiating and application of such grounds of unreality of agreements courts, as violation of public order and feasance with a purpose, that conflicts with interests of the state and society, its moral principles; question of plenary powers of establishment of nonentity of agreements and others like that.

Keywords: unreality of agreement, osporyuvanist of agreement, nonentity of agreement, violation of public order, violation of interests of the state and society, contradiction moral principles of society.

Матеріал надійшов 19.03.2012

УДК 349.2 (477)

Костюк В. Л.

ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СПІЛКИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У цій статті висвітлено теоретико-правові аспекти правового становища професійної спілки. Акцентовано основну увагу на важливих конструктивних елементах його правового становища. Вказано на проблемні аспекти проекту Трудового кодексу України. Зроблено відповідні висновки та пропозиції.

Ключові слова: професійна спілка, трудова правосуб'єктність, трудова дієздатність, трудові правові повноваження.

Становлення сучасної та ефективної моделі трудової правосуб'єктності професійної спілки зумовлює її системне дослідження та переосмислення її змісту. Адже через зміст трудової правосуб'єктності професійної спілки виявляють основні її конструктивні елементи.

Зміст трудової правосуб'єктності професійної спілки спрямований на практичну реалізацію основної мети – здійснення представництва та

захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки. Важливість такого підходу пояснюється тим, що професійна спілка, реалізуючи (виконуючи) свої трудові повноваження, спрямовує діяльність відповідно до закріпленої мети створення.

Відповідно до предметного дослідження положень теорії трудового права [1, с. 26–30; 2, с. 25–28] можна констатувати, що основними